

Kovalska, L. A. (2015). *Dzhereloznavchyi dyskurs istorii radianskoho Rukhu Oporu (1941–1945 rr.)* [Source studies discourse on the history of the Soviet Resistance Movement (1941–1945)]. Donetsk–Vinnytsia, Ukraine [in Ukrainian].

Kuleshov, S. H. (1997). Dokument kak ystorycheskyi ystochnyk: svoistvo, sostoianye, status [Document as a historical source: property, state, status]. Arkhyvovedenye y ystochnykovedenye otechestvennoi ystoriyy. *Problemy vzaymodeistviya na sovremennom etape*. Vyp. I. Moscow, Russia [in Russian].

Papakin, H. (2014). Dzherela z istorii OUN ta UPA radianskoho pokhodzhennia: skhema klasyfikatsii, zmistova storona [Sources from the history of the OUN and UPA of Soviet origin: classification scheme, content side]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. № 5. S. 174–190. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

Podkorytov, H. A. (1967). *Ystoryzm kak metod nauchnoho poznaniya* [Historicism as a method of scientific knowledge]. Leningrad, Russia [in Russian].

Pronshtein, A. P. (1976). *Metodyka ystorycheskoho ystochnykovedeniya* [Methodology of historical source study]. Rostov n/Donu, Russia [in Russian].

Riuzen, Y. (2010). *Novi shliakhy istorychnoho myslennia* [New ways of historical thinking]. Lviv, Ukraine [in Ukrainian].

Rizun, V. V. (2011). Nacherky do metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Outlines for the methodology of social communications research]. *Svit sotsialnykh komunikatsii*. T. 2. S. 7–11. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

Smolenskyi, N. Y. (2008) *Teoryia y metodolohiia ystoriyy* [Theory and methodology of history]. Moscow, Russia [in Russian].

УДК 811. 161. 2'276. 6: 81'34

Лукаш Галина Павлівна
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних систем управління
Донецького національного університету імені Василя Стуса
g.lukash@donnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9777-7718>

НОРМАТИВНЕ НАГОЛОШЕННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ОЗНАКА МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ

У статті йдеться про важливість засвоєння норм правильного наголошування фахової лексики як складника культури мови і вимог постгуманітаристики освіти. Здійснено стислий огляд історії української акцентології, розкрито підходи до визначення поняття мовно-комунікативної культури. Схарактеризовано закономірності українського акцентування поширених документознавчих термінів. Визначено причини порушення норм наголошування. *Мета роботи* – проаналізувати актуальні питання мовних норм у мовленнєвій фаховій практиці, дотримання яких є вагомим показником загальної професійної культури документознавця, звернувши увагу передусім на роль акцентуаційних норм сучасної української літературної мови. *Методологія дослідження* охоплює аналіз і синтез літератури із документознавства, загального й українського мовознавства; аналіз нормативних документів з інформації і документації та засад і правил розроблення стандартів на терміни та визначення понять. Було застосовано також описовий (для висвітлення особливостей української акцентуації, причин їх порушення) і зіставний методи (для визначення різниці у наголошуванні запозичених термінів). *Наукова новизна роботи* дослідження полягає у подальшому розвитку підходів до формування спеціаліста, який має бути не лише професіоналом своєї справи, а й інтелігентом, патріотом своєї держави. *Висновки* торкаються необхідності подальшого вивчення окреслених векторів засвоєння

акцентуаційних норм усного мовлення як складника професійної культури документознавця, зокрема із дотриманням комунікативного підходу, включення лексем, що ілюструють різні випадки наголошування, у словосполучення, речення, тексти.

Ключові слова: культура мовлення, фахове мовлення, акцентуаційні норми, акцентуаційна грамотність, документознавчі терміни.

Lukash Halyna
Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management Information Systems
Vasyl Stus' Donetsk National University
g.lukash@donnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9777-7718>

REGULATORY EMPHASIS OF PROFESSIONAL VOCABULARY AS A SIGN OF LANGUAGE AND COMMUNICATIVE CULTURES OF THE DOCUMENTARY

The article deals with the importance of mastering the norms of correct emphasis of professional vocabulary as a component of language culture and the requirements of posthumanitarian education. A brief review of the history of Ukrainian accentology, approaches to defining the concept of linguistic and communicative culture. The regularities of Ukrainian accentuation of common documentary terms are characterized. The reasons for violating the norms of emphasis are identified. *The research methodology* includes analysis and synthesis of literature on document science, general and Ukrainian linguistics, analysis of normative documents on information and documentation, on the principles and rules of development of standards for terms and definitions. A descriptive method (to highlight the peculiarities of Ukrainian accentuation, the reasons for their violation) and a comparative method of scientific research (to determine the difference in the emphasis of borrowed terms) were also used. *The scientific novelty* of the research work is the further development of approaches to the formation of a specialist who should be not only a professional in his field, but also an intellectual, a patriot of his country. *The conclusions* concern the need to further study the outlined vectors of mastering accentual norms of oral speech as a component of professional culture of documentarians, in particular with a communicative approach, the inclusion of tokens illustrating different cases of stress in phrases, sentences, texts.

Keywords: speech culture, professional speech, accentuation norms, accentuation literacy, documentary terms.

Актуальність дослідження. Іван Огієнко у своїй праці «Наука про рідномовні обов'язки» надав значної уваги дотриманню мовних норм у мовленні, зокрема й нормам наголошування: «Літературний наголос – основа літературної вимови, а тому працюймо для набуття собі доброго літературного наголосу» [Огієнко І., 2022]. А за висловом римського вченого Діамеда, наголос, – *anima vocis*, тобто душа слова [Кочерган М. Р., 2010]. Аналізуючи сучасний підхід до формування спеціаліста, професіонала своєї справи, інтелігента, патріота своєї держави, доцільно звернути увагу на роль гуманітарних дисциплін у досягненні інтегральних результатів навчання. Гуманізація освіти має свої компоненти, що визначають її структуру і спрямованість. До них відносять утвердження національної самобутності і національну спрямованість освіти, виховання рис громадянина. Сучасні виклики питань постгуманітаристики є суголосними з питаннями рамкової програми Європейського союзу з досліджень та інновацій [EUR-ACE, 2015]. Особливо підкреслимо, що для України важливо, що в умовах війни мовна освіта стоїть на сторожі безпеки України, а гуманітарні дисципліни надають потужний потенціал для формування демократичних цінностей, усвідомлення власної ідентичності, стимулюють здатність до відкритості, комунікабельності, самостійного мислення [Мовна освіта фахівця, 2020].

Формування мовно-комунікативної культури передбачає насамперед здатність майстерно застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури. Професійна діяльність фахівців різних галузей тісно пов'язана з усним мовленням, яке значною мірою зумовлює особливості підготовки майбутніх спеціалістів. Отже, запорукою майбутньої успішної професійної кар'єри сучасних професіоналів є оволодіння високим рівнем мовно-комунікативної компетенції. Вона є ключовою професійною характеристикою і передбачає вміння фахівців вести міжособистісний та соціальний діалог, виступати публічно, не тільки грамотно працювати з документами, а також володіти й акцентуаційною грамотністю. Будь-яке відхилення від норм літературної мови не сприяє авторитетові працівника, отже, необхідністю звернути увагу на прогалини у цій сфері мовної освіти фахівця і зумовлена актуальність нашої розвідки [Омельчук С., 2016].

Мета дослідження – проаналізувати актуальні питання мовних норм у мовленнєвій фаховій практиці, дотримання яких є вагомим показником загальної професійної культури документознавця, звернувши увагу передусім на роль акцентуаційних норм сучасної української літературної мови.

Виклад основного матеріалу. Мова – найважливіший засіб спілкування, вона передає думки й почуття, створює уявні образи. Як фізичній реальності, їй властиві певні акустичні якості, спектральні характеристики. Так, все більшого поширення набувають системи управління голосом різними процесами, наприклад, голосовим відповідачем, різноманітними господарськими функціями «розумного дому», безпілотними літальними апаратами, системами автоматичного розпізнавання мовлення тощо. Це вимагає ретельного вивчення фонетичної природи мови. Акцентуаційна норма (правильне наголошування) належить до найпомітніших рис усного фахового мовлення, яку виділяють у процесі характеристики будь-якої літературної мови. В українській літературній мові ця цілком сформована норма є водночас найменш усталеною [Головащук С. І., 2004].

Наголос в українській мові, як і в більшості слов'янських мов, є переважно динамічний, тобто силовий, оснований на силі видиху. Перші акцентовані пам'ятки у східних слов'ян припадають на XIV ст. Проте систематично і більш-менш послідовно ставляться наголоси на кожному слові в українських пам'ятках тільки з другої половини XVI – до кінця XVIII ст.

Явища наголошування слів, що позначаються терміном «просодія», простежуються у стародавніх українських граматиках. У граматичних працях першої половини XIX ст. терміну «наголос» відповідає «слогодудареніє» («просодія»), в інших джерелах цього періоду – «голосовдар» і «гласовдар». Лише в пізніших посібниках і підручниках (приблизно з другої половини XIX ст.) починається поширення терміна «наголос». Побутує також термін «акцент», який походить з латинської мови. Звідси виникла й назва науки про наголос – акцентологія [Радченко А., 2010; Кочерган М. П., 2010].

Вибух наукового зацікавлення акцентологією стався в останній чверті XIX ст. Тоді чи не кожен із великих лінгвістів намагався сказати своє слово в галузі слов'янського наголосу (В. Ягич, П. Ф. Фортунатов, Р. Ф. Брандт, О. І. Соболевський, О. О. Шахматов та ін.). Виходить низка солідних праць, зокрема «Начертание славянской акцентологии» Р. Ф. Брандта (1880), «Zur vergleichenden Betonungslehre litu-slavischer Sprachen» П. Ф. Фортунатова (1880). О. О. Потєбня в акцентологічних студіях був попередником цих досліджень, тобто розпочав їх раніше, але не став попереду когорти видатних учених, як у багатьох лінгвістичних сферах. Його дослідження наголосу опубліковано тільки через століття [Гальчук Ю. І., 2010]. Значний внесок у розвиток української акцентології зробив Л. А. Булаховський. Ще в 20-ті роки XIX ст. він опублікував цінні розвідки з історії українського наголосу. У наступні роки В. М. Русанівський, М. М. Пилинський, В. Н. Винницький, М. І. Погрібний, С. І. Головащук, М. М. Пещак, П. Дудик, А. П. Коваль, Л. І. Мацько, З. О. Мацюк та ін. підкреслювали системність у наголошуванні слів різних частин мови (іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, прислівників, прийменників, сполучників, часток і вигуків), наявність певних закономірностей нормативного наголошення фахової лексики [Радченко А., 2010].

Зрештою, сьогодні наголос ми можемо охарактеризувати за двома критеріями – розміщенням у слові і зміною позиції – як вільний (різномісний); нерухомий і рухомий; основний,

додатковий, або побічний, варіативний, нормативний [Радченко А., 2010]. І. Фаріон зауважує: «Наголос входить до поняття акцентуаційної норми, яку вважаємо фонетико-орфоепічною піднормою. Теперішня система наголошення має давню мотивацію, тому через неможливість пояснити сучасними фонетико-морфологічними законами справляє враження чогось дуже «примхливого» і почасти несистемного... Одначе українській наголос має також свою систему. Для нас важливі функційно-практичні характеристики наголосу, що беруть участь у розрізненні лексичних або граматичних значень слова, у виразності та нормативності наголошення» [Фаріон І., 2013].

Сучасний стан орфоепічної культури у професійному спілкуванні, на жаль, украй незадовільний. Чимало фахівців не вміють правильно наголошувати навіть термінологію. Підкреслимо також, що сучасне навчання українських студентів, майбутніх фахівців різних галузей, повинно забезпечуватися професійною майстерністю викладача, а це – динамічна система. Її компоненти визначаються гуманістичною спрямованістю, професійною надійністю, і зрештою – особистістю педагога з арсеналом його різноманітних якостей.

Українська літературна вимова сформувалася на вимовних особливостях, властивих середньонадніпрянським говорам. Система наголошування в українській мові досить складна. Ситуацію також ускладнює відсутність чітких правил щодо формування наголосу та велика кількість винятків. Оскільки наголос в українській мові не є фіксованим, частими є помилки, зумовлені змішуванням рухомого й нерухомого наголосу.

У деяких мовах наголос постійний (наголошується перший, другий чи останній склад слова без винятків), наприклад, у французькій, вірменській, узбецькій мовах (завжди на останньому складі), також чеській, ісландській, естонській (на першому складі), польській, грузинській, малайській (на передостанньому складі) [Винницький В., 2003]. Рухомість українського наголосу пов'язана з процесом історичного розвитку нашої мови (значні зміни у фонетичному складі слів, зокрема занепад зредукованих голосних, розвиток повноголосних форм та ін.), і наголос може падати на будь-який склад слова. До того ж зі зміною форми слова чи внаслідок словотвору наголос теж може переміщуватися. Наприклад, *шаровий* (від *шар*), але *багатошаровий*, *тришаровий*; *форма* – але *формовий*, *залік* – але *заліковий*. Зміна наголосу може впливати на значення слова: *пересічний* (звичайний) – *пересічний* (який пересікається) [Мова: Розрізняймо підступних близнюків!, 2022].

У роботі був проведений аналіз фахової лексики, вміщеної у термінологічних словниках архівістики, інформаційних ресурсів, документознавчої термінології, бібліотечних термінів, бібліографознавства та соціальної інформатики, книгознавчих термінів, музейництва, англо-українського словника-довідника бібліотечно-інформаційної термінології, а також тлумачного та орфоепічного словників української мови, що дає підстави зробити певні висновки. Складність аналізу полягала у тому, що в усіх зазначених спеціалізованих словниках і окреслених термінах ДСТУ наголос не позначено [ДСТУ 3966-2000, ДСТУ 3017:2015].

Нами підтверджені такі закономірності наголошування поширених загальнонаукових і документознавчих термінів (табл. 1).

Треба пам'ятати, що термінологічні слова документознавчого вжитку, як-от *типівий* ('характерний': *типівий ландшафт*, *типове явище*) і *типовий* ('стандартний': *типовий договір*, *типовий проєкт*; *примірна* (*типова*) *номенклатура справ*); *дозвільний* ('вільний, не зайнятий якою-небудь працею': *дозвільна хвилина*) і *дозвільний* ('який містить дозвіл на здійснення чого-небудь': *дозвільний документ*), *відомості* ('список, документ': *відомості залікові*, *платіжні*, *на виплату пенсії*, *заробітної плати*) і *відомості* ('повідомлення, вісті про кого-, що-небудь': *відомості про авторське право*; *відомості про відповідальність*), *броня* ('закріплення; документ про закріплення') і *броня* ('захисна обшивка') залежно від наголосу мають різну семантику [Словник української мови: в 11-ти т.].

Таблиця 1 – Закономірності наголошування поширених загальнонаукових і документознавчих термінів

Закономірності	Приклади
1	2
У числівниках наголошення за законом аналогії:	<i>одинáдцять; чотирна́дцять; сімдеся́т, вісімдеся́т</i>
Однина іменників	
В іменниках із префіксом <i>ви-</i> наголос падає переважно на префікс:	<i>ві́няток, ві́падок, ві́писка, ві́тяг, ві́клик, ві́друк, ві́лучення (з фонду), ві́носка (примітка), ві́пуск, книгови́дача; ві́нахід</i>
В іменниках із префіксами <i>за́-</i> та <i>по́-</i> наголос падає переважно на префікс:	<i>за́головок, за́пит, за́пис, за́кладка (у книжці), але закла́дка (закладання); по́значка, по́смішка, показ</i>
У віддієслівних іменниках середнього роду на <i>-ання</i> , у яких більше двох складів, наголос падає на суфікс:	<i>чита́ти – чита́ння, зада́ти – завда́ння, вида́ти – вида́ння, посла́ти – посла́ння, пізна́ти – пізна́ння</i>
У складних іменниках сполучний голосний [ó] є наголошеним:	<i>літо́пис, різно́вид, руко́пис (але рукопи́сний), гурто́житок, добро́дій, машино́пис, часо́пис, право́пис, чорно́зем, чорно́слив</i>
У складних іменниках, друга частина яких <i>-пад</i> , наголос падає на цю частину:	<i>листопа́д, снігопа́д, водопа́д</i>
Суфікс <i>-івк(а)</i> часто наголошений:	<i>вказі́вка, вантажі́вка, тексті́вка</i>
У словах, створених за допомогою суфікса <i>-ник</i> від основ дієслів, наголос є кореневим:	<i>дові́дник (бо дові́дуватись), показі́вник (бо показу́вати), наста́вник (наста́вити)</i>
Сучасна акцентуаційна норма української літературної мови припускає єдино можливий наголос на передостанньому складі в таких іменниках:	<i>симетрі́я, асиметрі́я, пандемі́я, ейфорі́я, санітарі́я, поліграфі́я, але водночас: інжене́рія, ветерина́рія, куліна́рія</i>
Слова з <i>-лог</i>	<i>ката́лог, моноло́г, некроло́г</i>
Запозичені слова зберігають наголос мови-джерела:	- у французькій на останньому складі – <i>акті́в, антра́кт, бюлете́нь, бульва́р, бюро́, бланфі́кс</i> (фр. blanc-fixe – постійні білила – біла, дуже стійка фарба, що використовується для виготовлення глянцевого паперу); - в англійській, німецькій – на першому: <i>ма́ркетинг, клі́ринг, ре́верс, хо́лдинг, ля́се</i> (закладка, стрічка); - у польській, латинській, італійській – на передостанньому: <i>фо́льга, фо́рзац, ла́те, фено́мен</i>
Множина іменників	
Іменники у множині мають наголос переважно на закінченні. Колись, очевидно, цій рисі підлягали усі іменники, що творили форми множини. Українська мова зберегла таке перенаголошення і в низці слів, які в інших слов'янських мовах його втратили:	<i>лист – листі́, оліве́ць – оліви́ці, кни́жка – книжкі́, думка – думкі́, вказі́вка – вказі́вкі, тися́ча – тисячі́, сторі́нка – сторінкі́</i>
Прикметники	
Більшість двоскладових прикметників, утворених від односкладових іменників за	<i>дробови́й (від дрі́б), дровови́й (від дрі́т), осьови́й (від ві́сь), текстови́й (від текст), фахови́й (від фах), шрифтови́й (від шриф́т),</i>

1	2
допомогою суфікса <i>-ов-</i> , мають наголос на закінченні <i>-ій</i> :	<i>штриховий</i> (від <i>штрих</i>), <i>пільговий</i> (від <i>пільга</i>), <i>цифровий</i> (від <i>цифра</i>), <i>числовий</i> (від <i>число</i>), <i>часовий</i> (від <i>час</i>), <i>чистовий</i> ('документ' – від <i>чистовик</i>)
Проте в окремих фахових похідних прикметниках, утворених від односкладових іменників, наголос є кореневим:	<i>блоковий</i> (від <i>блок</i>), <i>файловий</i> (від <i>файл</i>), <i>фільтровий</i> (від <i>фільтр</i>)
У значній кількості <u>дво-</u> і <u>трискладових</u> (рідше багатоскладових) відіменникових прикметників закріпилося суфіксальне наголосення – на суфіксі <i>-ов-</i> (<i>-ев-</i>) в усіх родових і відмінкових парадигмах:	<i>аркушевий</i> (від <i>аркуш</i>), <i>видатковий</i> (від <i>видаток</i>), <i>порядковий</i> (від <i>порядок</i>), <i>контрактівий</i> , <i>безготівковий</i>
Варіантне наголошування можуть мати прикметники з суфіксом <i>-ов(ий)</i> , утворені від іменників:	<i>картковий</i> і <i>картковий</i> , але: <i>стовідсотковий</i>
Досить багато є прикметників з суфіксом <i>-н(ий)</i> , які мають варіанти наголосу. Такі прикметники можуть бути утворені від іменників та дієслів:	<i>допоміжний</i> і <i>допоміжний</i> , але <i>заміжня</i>
У <u>займенниках</u> наголос переважно на закінченні: але з появою прийменника наголос переміщується на основу:	<i>мене, тебе;</i> <i>у тому, за тебе, для цього</i>

Викладачам також варто мати на увазі, що слова *магістерський* (у словнику з позначкою *іст.* – 'пов'язаний з керівником рицарського ордену') і *магістерський* ('пов'язаний з особою, яка має учений ступінь магістра') наголошуються по-різному.

Дуже поширеною є плутанина слів *прошу* і *прошу*. Лексема *прошу* (що роблю?) – це форма 1-ої особи однини дієслова *просити* («звертатися з проханням до кого-небудь, домогтися чогось; спонукати кого-небудь зробити, виконати щось»), ключове слово у заяві. А інша лексема – *прошу* – належить до арсеналу етикетних слів, виконує ту саму функцію, що й «будь ласка» – чемна формула під час прохання або згоди на що-небудь [Наголошуємо слова].

У деяких фахових словах можна спостерігати подвійне наголошування, яке допускає акцентуаційна норма і фіксують відповідні словники [Орфоепічний словник української мови: в 2 т.; Словник української мови в 11-ти т.; Головашук С. І., 2004]. Наприклад, слово *договір* має два наголоси: на першому й на третьому складі. Більш український, а отже, й рекомендований до вжитку наголос, вважав професор Олександр Пономарів, – на першому складі. У множині – наголос на закінченні: *договір, договору, у договорі; договори, договорів* тощо. [Блог професора Пономарева]. Два наголоси має слово *повідач*, у множині – *повідачі*, так само – *позивач і позивач, оглядач і оглядач, наглядач і наглядач*. Словники зазвичай у таких випадках пропонують використовувати перший варіант наголосення. Тому, безперечно, у разі виникнення сумнівів щодо наголосу певного слова важливо звертатися за довідкою до спеціальних словників.

Узагальнивши закономірності наголошування поширених загальнонаукових і документознавчих термінів, систематизуємо основні позиції для їх освоєння. Це словорозрізнявальний наголос, нормативне наголосення різних наголосових типів частин мови, подвійний наголос, інтерферентний наголос для слів іншомовного походження, наголосення запозичених слів,

складні випадки наголошування. Для фахової лексики важливо усвідомити лексико-граматичну (розрізнявальну) функцію наголосу української мови.

Найпоширенішими причинами порушення норм наголошування вважають:

1. Вплив друкованого слова (коли слово бачать, але нечують). Друкований текст, «графічність» впливає на «буквеність» вимови, а відсутність практики усного наголошування книжних слів веде до порушення норм наголошування.

2. Вплив інших мов (російської, польської, румунської, угорської тощо), найчастіше – інтерференція російського наголосу: *но́вий, старий, оді́надцять*, норма – *нові́й, старі́й, оди́надцять*.

3. Вплив місцевої говірки. Так, результатом впливу діалектних говірок є наголошування: *однако́вий, сво́я, ка́жу, ти́шу, бу́ла, ро́блю, гово́рю, беремо́, не́сла, ве́зти* – особливість південно-західних говорів, *одна́ковий, сво́я, кажу́, тишу́, була́, роблю́, говорю́, беремо́, несла́, везти́* – норма.

4. Відсутність зразка правильного наголошування (на жаль, навіть диктори радіо та телебачення нерідко припускаються помилок у наголошуванні слів; далеке від зразкового і мовлення батьків у сім'ї, вихователів у дитячому садку, вчителів у школі).

5. Небажання удосконалювати культуру мовлення, недостатньо бережливе ставлення до мовної традиції.

6. Невміння і небажання користуватися довідковою літературою. Доба технократії та комп'ютерів виробила у багатьох людей байдужість до гуманітарних знань, зокрема і з мови. Так, часто порушується норма наголошування у слові *мере́жа* – *мере́жевий* (*мере́жеве* *обладнання, мере́жеве e-видання*). Як не дивно, але це слово праслов'янського походження від *terga, teréga* – «смуга», смугастий, тому наголос тут традиційний.

Наукова новизна дослідження полягає у подальшому розвитку підходів до формування спеціаліста, який має бути не лише професіоналом своєї справи, а й інтелігентом, патріотом своєї держави. Здобуті результати зведено у таблицю, яка дає змогу отримати актуальну інформацію з правильного наголошування загальнонавчаних і документознавчих термінів та забезпечуватиме підвищення рівня акцентуаційної грамотності фахівця.

Висновки. Акцентуаційна норма є необхідною ознакою культурного й грамотного мовлення. Окреслені вектори засвоєння акцентуаційних норм усного мовлення як складника професійної культури документознавця (словорозрізнявальний наголос, нормативне наголошення різних наголосових типів частин мови, подвійний наголос, інтерферентний наголос, наголошення запозичених слів, складні випадки наголошування та ін.) потребують подальшого їх вивчення, зокрема із дотриманням комунікативного підходу, включення лексем, що ілюструють різні випадки наголошування, у словосполучення, речення, тексти.

Список використаних посилань

Архівістика: термінологічний словник / ГАУ при КМ України, УНДІАСД, авт.-упоряд.; К. Є. Новохатський (кер. авт. кол.) та ін. Київ, 1998. 106 с.

Блог професора Пономарева, 30 вер. 2014. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/blogs/2014/09/140930_ponomariv_blog30 (дата звернення: 10.06.2022).

Винницький В. М. Деякі теоретичні питання акцентології. *Мовознавство*. 2003. № 5. 2003. С. 14–26.

Гальчук І. Ю. О. О. Потебня як акцентолог. *Мовознавство*, 2010, № 4–5. С. 122–131.

Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: Наук, думка, 2004. 446 с. (Словники України).

Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології / НАПН України; Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; уклад.: П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська. Київ: Нілан-ЛТД, 2012. 283 с.

Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. ДСТУ 3017:2015. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf (дата звернення: 25.05.2022).

- Короткий словник бібліотечних термінів. *Бібліотечний вісник*. 1995. № 4. С. 16–19.
- Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики / Г. М. Швецова-Водка та ін; ред. Г. М. Швецова-Водка та ін.; Кн. палата України. Київ, 1999. 116 с.
- Кочерган М. П. Загальне мовознавство, 3-тє вид. Київ: ВЦ. «Академія», 2010. 464 с.
- Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посібн. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с. (Альма-матер).
- Мова: розрізняймо підступних близнюків! URL: <https://uain.press/blogs/v-yacheslav-vasylchenko-mova-rozriznyajmo-pidstupnyh-blyznyukiv-590550> (дата звернення: 10.06.2022).
- Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тренди: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (27 лютого 2020 року). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. 222 с.
- Наголошуємо слова: культура правильної вимови. *Консультант Кадровика*: е-версія. URL: <https://profpressa.com/articles/nagoloshuemo-slova-kultura-pravilnoyi-vimovi> (дата звернення: 25.05.2022).
- Отієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. URL: <https://ntsh.org/node/620> (дата звернення: 10.06.2022).
- Омельчук С. Особливості нормативного наголошення фахової лексики (на матеріалі природничо-математичної термінології). URL: http://desnajanebayak.blogspot.com/2016/01/blog-post_28.html (дата звернення: 10.06.2022).
- Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад. М. М. Пещак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб та ін.; за ред. М. М. Пещак, В. М. Русанівського. Київ: Довіра, 2001. (Словники України).
- Радченко А. Основи наукового вивчення наголосу української мови. *Мовознавство*. 2010, № 4–5. С. 122–131. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36499/1/A_Radchenko1_PITNZ_2_IS.pdf
- Словник книгознавчих термінів: понад 1400 термінів / уклад. В. Я. Буран та ін.; наук. ред. Н. О. Петрова та ін.; Київ: Кн. палата України, 2003. 159 с.
- Словник української мови: в 11-ти т. / редкол. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 4: І–М / ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко. Київ: Наукова думка, 1973. 840 с.
- Словник української мови: в 11 томах. Том 2, 1971. С. 347. URL: <http://sum.in.ua/s/dozviljnyj>
- Словник-довідник термінології музейництва / Р. Микульчак, П. Слободян, С. Діденко, Т. Рак; Нац ун-т «Львів політехніка». Техн. ком. стандартизації наук.-техн. термінології М-ва екон. Розвитку і торгівлі та М-ва освіти і науки, молоді та спорту України. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. 126 с.
- Стрішенець Н. В. Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології = English-ukrainian glossary of library and information science. Київ: Наук.-вид. центр НБУВ, 2014. 328 с.
- Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. ДСТУ 3966-2000. Київ: Держстандарт України, 2000. 36 с.
- Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. 3-є вид., доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.
- Швецова-Водка Г. М. Документознавство: словник-довідник термінів і понять: навчальний посібник. Київ: Знання. 2011. 319 с.
- EUR-ACE Framework Standards and Guidelines. P. 7–8. URL: <http://www.enaee.eu/wp-assets-enaee/uploads/2015/04/EUR-ACE-Framework-Standards-and-Guidelines-Mar-2015.pdf> (дата звернення: 10.06.2022).

References

Novokhatsky, K. Ye. (Ed.) (1998). *Arkhivistyka: terminolohichniy slovnyk* [Archival science: terminologist. words]. GAU at KM of Ukraine, UNDIASD (supervising author), etc. Kyiv [in Ukrainian].

Bloh profesora Ponomarova [Professor Ponomarevs blog]. Retrieved from: https://www.bbc.com/ukrainian/blogs/2014/09/140930_ponomariv_blog30 [in Ukrainian].

EUR-ACE *Framework Standards and Guidelines*. P. 7–8. Retrieved from: <http://www.enaee.eu/wp-assets-enaee/uploads/2015/04/EUR-ACE-Framework-Standards-and-Guidelines-Mar-2015.pdf> [in Ukrainian].

Farion, I. D. (2013). *Movna norma: znyshchennia, poshuk, vidnova (kultura movlennia publichnykh liudei)* / [Language norm: destruction, search, restoration (culture of speech of public people)]: monograph. [3rd ed., ext.]. Ivano-Frankivsk: City of NV [in Ukrainian].

Ghaljchuk, I. Ju. (2010). *O. O. Potebnia yak aktsentoloh* [Potebnya as an accentologist]. *Movoznavstvo*, № 4–5. P. 122–131 [in Ukrainian].

Gholovashhuk, S. I. (2004). *Slovyk-dovidnyk z ukrainskoho literaturnoho slovovzhyvannia* [Dictionary-reference book on Ukrainian literary vocabulary]. Kyiv: Nauk, Dumka (Dictionaries of Ukraine) [in Ukrainian].

Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and documentation. Edition. The main types. Terms and definitions]. (2015). DSTU 3017: Retrieved from: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf (Last accessed: 25.05.2022) [in Ukrainian].

Informatsiini resursy. Slovyk zakonodavchoi ta standartyzovanoi terminolohii [Information resources. Dictionary of legislative and standardized terminology]. (2012). Kyiv: Nilan-LTD.

Kocherghan, M. P. (2010). *Zahalne movoznavstvo* [General Linguistics]. 3rd ed. Kyiv: VC. «Academy» [in Ukrainian].

Korotkyi slovyk biblioteknykh terminiv [A short dictionary of library terms]. (1995). *Biblioteknyi visnyk*. № 4. P. 16–19 [in Ukrainian].

Shvetsova-Vodka, G. M. [etc.]. (Ed.). (1999). *Korotkyi terminolohichnyi slovyk iz bibliohrafoznavstva ta sotsialnoi informatyky* [Short terminological dictionary of bibliography and social informatics]. AHEM. Kn. palata Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].

Macjko, L. I. & Kravecj, L. V. (2007). *Kultura ukrainskoi fakhovoi movy* [Culture of the Ukrainian professional language]. Kyiv [in Ukrainian].

Mova: rozrizniaimo pidstupnykh blyzniukiv! [Language: lets distinguish insidious twins!]. Retrieved from: <https://uain.press/blogs/v-yacheslav-vasylchenko-mova-rozriznyajmo-pidstupnyh-blyznyukiv-590550> [in Ukrainian].

Movna osvita fakhivtsia: suchasni vyklyky ta trendy [Language education of a specialist: modern challenges and trends]. (2020). *Materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu* (27.02.2020). Kharkiv. 222 p. [in Ukrainian].

Naholoshuiemo slova: kultura pravylnoi vymovy [We emphasize the words: the culture of correct pronunciation]. *Konsultant Kadrovyka: e-versiia*. Retrieved from: <https://profpressa.com/articles/nagoloshuiemo-slova-kultura-pravilnoyi-vimovi> [in Ukrainian].

Oghijenko, I. *Nauka pro ridnomovni oboviazky*. [The science of native language responsibilities]. Retrieved from: <https://ntsh.org/node/620> [In Ukrainian].

Omeljchuk, S. (2016). *Osoblyvosti normatyvnoho naholoshennia fakhovoi leksyky* [Features of normative emphasis of professional vocabulary (on the material of natural-mathematical terminology)]. Retrieved from: http://desnajanebayak.blogspot.com/2016/01/blog-post_28.html [in Ukrainian].

Peshhak, M. M., Rusanivsky, B. M., Sologub, N. M., and others; for ed. Peshhak, M. M., Rusanovsky, B. M. (2001). *Orfoepichnyi slovyk ukrainskoi movy: v 2 t.* [Orthoepic dictionary of the Ukrainian language: in 2 volumes]. Kyiv. (Dictionaries of Ukraine) [in Ukrainian].

Radchenko, A. (2010). *Osnovy naukovoho vyvchennia naholosu ukrainskoi movy* [Basics of the scientific study of the accent of the Ukrainian language]. *Movoznavstvo*, № 4–5. P. 122–131. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36499/1/A_Radchenko1_IITNZ_2_IS.pdf [in Ukrainian].

Shvecova-Vodka, H. M. (2011). *Dokumentoznavstvo: slovyk-dovidnyk terminiv i poniat* [Documentation: a dictionary-reference book of terms and concepts]. Kyiv. 319 p. [in Ukrainian].

Buran, V. Ya. et al.; Petrova, H. O. (Ed.) (2003). *Slovník knihoznavčeských terminů: ponad 1400 terminů* [Dictionary of bibliographic terms: over 1400 terms]. Style. Science. Book Chamber of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].

Bilodid, I. K. (chairman), Buriachok, A. A., Ghnatjuk, G. M., Docenko, P. P. (ed.). (1973). *Slovník ukrajskoi movy: v 11 tomakh* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova Dumka, 1970–1980. Vol. 4: I–M [in Ukrainian].

Slovník ukrajskoi movy: v 11 tomakh. T. 2. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes. Vol. 2]. (1971). P. 347. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/dozviljnyj> [in Ukrainian].

Mykulchak, R., Slobodyan, P., Didenko, S., Rak, T. (2012). *Slovník-dovidnyk terminolohii muzeinytstva* [Dictionary-reference book of museum terminology]. National University «Lviv, Polytechnic». Tech. com. standardization of scientific and technical terminology of the Ministry of Economics, Development and Trade and the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine]. Lviv. 126 p. [in Ukrainian].

Strishenecj, N. V. (2014). *Anhlo-ukrajskyi slovník-dovidnyk bibliotechno-informatsiinoi terminolohii* [English-Ukrainian dictionary-reference book of library and information science]. Kyiv: Nauk.-ed. NBUV Center [in Ukrainian].

Terminolohiia. Zasady i pravyla rozroblennia standartiv na terminy ta vyznachennia poniat [Terminology. Principles and rules of development of standards for terms and definitions DSTU 3966-2000.] (2000). Kyiv: State Standard of Ukraine [in Ukrainian].

Vynnyckyj, V. M. (2003). *Deiaki teoretychni pytannia aktsentolohii* [Some theoretical issues of accentology]. *Movoznavstvo*, № 5 [in Ukrainian].

УДК 004.453(075.8)

Палеха Юрій Іванович
кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності
Національного транспортного університету
Paleha_Yu@ukr.net. тел. 095-684-29-12
<https://orcid.org/0000-0001-8060-8590> НП41

Садовенко Володимир Сергійович
кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри інформаційно-аналітичної діяльності
та інформаційної безпеки
Національного транспортного університету
e-mail: cvin_vs@ukr.net, тел. +380980772409
<https://orcid.org/0000-0001-7341-6021>

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОКАЗНИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ НА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНУ КУЛЬТУРУ

Сьогодні практично не знайти організацію, яка б не залежала від ринку інформації й не вимагала використання новітніх інформаційних технологій. Це значною мірою змінює уявлення про організацію діяльності сучасної установи і висуває до неї нові вимоги, вирішальними серед яких є розбудова її інформаційної культури. Через це виникає необхідність усвідомлення поняття «інформаційної культури організації» (у цьому разі – університету (закладу вищої освіти) як частки її корпоративної культури і найважливішого показника розвитку інформаційного суспільства, становлення нового типу взаємовідносин персоналу організації та навколишнього середовища. *Мета роботи* – системний аналіз даних інформаційного забезпечення діяльності